

исследовательских работ, которые могут внести положительные изменения в Российской экономике.

Проанализировав перспективы развития университетов на примере инновационного университета, можно сделать вывод, что университет – сложная самоорганизующаяся система, исследовательский процесс и фундаментальное образование в которой дополнены возможностями перехода университета в предпринимательскую структуру, которая выпускает высококвалифицированных специалистов, необходимых на рынке труда. Исходя из выше сказанного, можно сказать, что все системы учебных заведений могут рассматриваться в качестве системы образования в той мере, в какой они смогли пройти инновационный путь развития, связанный с использованием потенциала культуры данного общества. В другом случае данная система может быть оценена как система обучения, а не образования, специалистов. Простое копирование чьих-то решений не поможет развиваться системе образования и учебному заведению.

ЛИТЕРАТУРА

1. Мишед Л. Университеты Европы / Л. Мишед // Alma Mater. – 1991. – № 9. – С. 85–90.

*Т. Гаврилюк,
студентка Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ЯК НАУКИ

Документознавство – наука про документ та документообіг; це наукова дисципліна, яка досліджує процеси створення й функціонування документів та розробляє принципи побудови документно-комунікаційних систем та методи їхньої діяльності.

Документознавство тісно пов'язане з історичною наукою. Адже об'єктом документознавства є документ в історичному розвитку. Поява тих або інших документів, не кажучи вже про системи документації, безпосередньо пов'язана з еволюцією суспільства, з певними її етапами. Тому функціонування документів і систем документації, складання комплексів документів неможливо зрозуміти без знання соціально-економічної, політичної історії, історії культури й т. д. З іншого боку, сама форма документа характеризується відносною самостійністю, наявністю власних закономірностей розвитку, які, у свою чергу, впливають на ті або інші сторони суспільного розвитку. Тому вивчення минулого припускає й знання генезису документних форм [7, с. 24–25].

Слід зазначити, що документознавство належить до молодих наук, воно ще остаточно не сформувалося як наукова дисципліна та не має чітко сформованої структури. Ця проблема є актуальною, тому набула висвітлення у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців і дослідників. Серед них, П. Отле, С. Кулешов, Г. Швецова-Водка, Н. Ларьков, В. Бездрабко та ін. У працях П. Отле викладені фундаментальні основи документознавства. Основні етапи щодо розвитку документознавства та його історії розкрито у працях І. Белоусової, Г. Швецової-Водки, В. Бездрабко та С. Кулешова. Предмет і об'єкт сучасного документознавства в Україні вивчався І. Матяш. Думки щодо структури документознавства було викладено у працях Г. Швецової-Водки, Н. Кушнарченко, С. Кулешова та М. Слободяника [7, с. 25–26].

Зародження документознавства було пов'язано з так званим “практичним”, чи прикладним документознавством, тобто з виникненням самої сфери праці з документами як специфічної галузі людської діяльності і здобутком її певної самостійності. На перших порах це проявлялося в поясненні і створенні правил роботи з різними документами і вимог до самих документів на практиці, у керівничому процесі, у прикладній сфері. Подібні правила стали складатися ще в державах Давнього Сходу, Греції та Римі. Тоді ж виникла потреба в документній систематизації, та з'явилися перші такі розробки – опис документів та їх збірок, каталоги [4, с. 14].

Визначаючи документознавство як наукову дисципліну, що вивчає різні документи і проблеми, які з'являються в означеному процесі, К. Мітяєв справедливо відзначає, що документи, способи і системи документування вивчають різні науки і наукові дисципліни у відповідності зі своїми спе-

цифічними завданнями. І. Нілова погоджується з К. Міт'яєвим, що, дійсно, документ як специфічний матеріальний об'єкт соціального походження, маючи основним елементом структури інформаційну складову, опосередковано може виступати як об'єкт будь-якої дисципліни. Означена властивість документа як такого і призвела до галузевих підходів та визначення претензій на право теоретичних підходів й теорій з точки зору історичної науки, джерелознавства, юриспруденції, архівознавства, діловодства, економіки, статистики, інформатики тощо [9, с. 28–30].

Однак І. Нілова вважає, що у всіх працях К. Міт'яєва можна виділити лейтмотив двоякості об'єкта документознавства: історія та технологія діловодства (обмежена сфера документування), з одного боку, і технічні документи з іншого [6, с. 37–39].

Варто зазначити, що документознавство як наукова дисципліна має науково-методологічний базис, який розвивається на основі теорії інформаційної діяльності як одного з нових наукових напрямів сучасності, який визначає, що будь-яка доцільна діяльність суспільства базується на інформаційному процесі. Тому поняття інформації є найважливішим у теорії документознавства.

Теоретичною і методологічною основою науки про документ є філософська теорія відображення, яка дає можливість визначити інформацію як результат введеного в інформаційну взаємодію інваріанта відображення, зафіксованого акту сприйняття, який у формальній комунікації стає одним з елементів системного матеріального об'єкта [5, с. 149].

Основоположником документаційної науки є Поль Отле, який пропонував назвати науку, що вивчає документну діяльність, бібліологією або документологією, що було пов'язано з ототожненням книги і документа. Вивчення праць П. Отле робить цілком очевидним полісемантичне розуміння терміна документація при оперуванні ним. Окрім його тлумачення стосовно наукової дисципліни, трапляється дефініціювання в значенні сукупності документів та функції документування. Обмеження значеннєвого простору поняття документація відбувається через перелік її складових.

Документацією виступають: 1) окремі документи, 2) бібліотека як колекція самих документів, 3) бібліографія (описання і класифікація документів), 4) документальні архіви (дос'є, матеріали документації), 5) адміністративні архіви, що містять будь-які документи установи, 6) архіви давніх документів (рукописи, у т. ч. юридичні документи громадських організацій, приватні, комерційні документи), 7) документи, відмінні від бібліографічних і графічних (музичний твір, надписи на камені, кіно, фільм, фільмотека, фонограф, диск, дискета), 8) музейні колекції (експонати, зразки, моделі та ін. тривимірні об'єкти), 9) енциклопедія як діяльність із кодифікації й узгодження інформації [12, с. 195]. Запропонований перелік охоплює різні за етимологією, природою, змістовим навантаженням категорії – факт і процес. В одній низці маємо об'єкт (види документів) і дії (описання і кваліфікація), проваджені з ними, що є порушенням звичної формальної логіки. Недосконалість подібної диференціації документації додатково засвідчує складність класифікації носіїв інформації, тобто документів у найширшому розумінні, зокрема виокремлення із усієї розмаїтої ознакової палітри тих, що могли б стати об'єктами, спільними для типологізування і відмінними для класифікування [2, с. 179].

Історично першою вважається документаційна наука, що виникла в кінці XIX ст. і отримала міжнародне визнання у першій половині XX ст. Її історія є досить короткою. Предметом її була документаційна діяльність, що включає процеси збору, систематизації, зберігання, пошуку і поширення (а з середини 1940-х рр. – і створення) документів у всіх сферах суспільного життя. Ця наука ще мала назву “книго-архівно-музеезнавство”. У середині XX ст. процеси комунікації починають розглядатися не тільки у ракурсі одного з їх засобів – документа, але й ширше – як інформаційні. Поняття “документ” поступається місцем поняттю “інформація”, оскільки перше є похідним від другого. Первинні уявлення про предмет науки були модернізовані й набули інформаційного та кібернетичного змісту [10, с. 149].

З початку 1960-х рр. починають розвиватися наукові напрями під назвою документалістика й документознавство. Перша розглядається як прикладна галузь кібернетики, що займається оптимізацією управління документними системами всіх типів – від образотворчого до канцелярського діловодства [13, с. 150]. Становлення ж документознавства нерозривно пов'язане з ім'ям відомого історика, архівіста, доктора історичних наук – Костянтина Григоровича Міт'яєва [4, с. 13].

Щодо сучасного етапу розвитку документознавства в Україні, то слід сказати, що він характеризується її оформленням як самостійної наукової дисципліни. Вагомим підтвердженням цього є ґрунтовні монографії провідних вітчизняних учених – С. Кулешова, Г. Швецової-Водки, Н. Кушнарєнко та ін. Активно формуються дві концепції документознавства – розширена (Н. Кушнарєнко) і спеціалізована (С. Кулешов). Серед суттєвих відмінностей цих концепцій одним з найпринциповіших є різне бачення

структури даної науки [3, с. 394]. Н. Кушнарєнко виділяє загальне і особливе документознавство. До загального вона відносить три розділи – теорію документа (документологію), історію документа, історію й теорію документно-комунікаційної діяльності [8, с. 196].

До завдань особливого документознавства Н. Кушнарєнко відносить вивчення окремих типів і видів документів та процесів документно-комунікаційної діяльності. Особливе документознавство вона розділяє на спеціальне і часткове. Перше вивчає специфіку документів, що функціонують у бібліотеках, архівах, музеях, інформаційних центрах. На цій підставі Н. Кушнарєнко включає до структури документознавства на правах спеціальних наукових дисциплін – бібліотекознавство, бібліографознавство, архівознавство, музеєзнавство, інформацієзнавство. До часткового документознавства віднесено вивчення окремих видів документів, яке відбувається у межах відповідних дисциплін, наприклад, книго-патенто-картознавства. Проте запропонована широка концепція викликає суттєві заперечення, адже кожна з наук, включених автором до структури документознавства, має власний об'єкт, в якому документ є лише його складовою частиною [11, с. 5–7]. Н. Кушнарєнко переконливо доводить переваги широкого погляду на документознавство як науку, що має вивчати всі види документів. Саме такий концептуальний погляд характерний для світового документознавства, або теорії документації, за термінологією Поля Отле [8, с. 184].

Інший концептуальний підхід розвиває професор С. Кулєшов. Він поділяє документознавство на загальне і спеціальне. До проблематики першого вчений відносить дослідження загальнотеоретичних питань, що стосуються понятійних, функціональних, структурних, класифікаційних та інших ознак документа і його властивостей, та історії розвитку документів і документознавства. Основним напрямом спеціального документознавства вчений вважає управлінське документознавство, що досліджує широке коло проблем управління документацією у вузькому “архівно-діловодському” значенні цього поняття. Цей напрям ототожнюється з діловодством, що, з одного боку, не дозволяє належним чином зосередитись на безпосередньо управлінських аспектах документознавства, а з іншого, практично позбавляє діловодство права на розробку власної теорії [1, с. 414]. Серед інших видів спеціального документознавства він пропонує виділити науково-технічне, картографічне, аудіовізуальне. Отже, за концепцією С. Кулєшова, проблематика спеціального документознавства фактично звужена до вивчення неопублікованої документації, що є предметом архівної та діловодської діяльності. Таку точку зору С. Кулєшов називає традиційною.

У світовій практиці традиційним є широкий погляд на документ і теорію документації, який належить Полю Отле і розвивається великою групою його послідовників, які брали активну участь у дослідженнях Міжнародної Федерації Інформації і Документації [3, с. 393].

Отже, документознавство є досить молодою науковою дисципліною, становлення якої є важливим етапом у розвитку та вивченні гуманітарних наук. Завдяки новій науці маємо змогу вивчати вхідну та вихідну документацію певної організації чи установи, досліджувати первинну обробку документації, працювати з унікальними документальними джерелами. На сьогодні існує низка видань та галузевих журналів, які дають відомості про сучасний стан та розвиток документознавства. Проте наука потребує високоосвічених та кваліфікованих спеціалістів у цій галузі, незважаючи на стрімкий розвиток та інновацію в інформаційних системах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бездрабко В. В. «Документологічна версія» документознавства / В. В. Бездрабко // Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – С. 395–451.
2. Бездрабко В. В. Сучасне документознавство в Україні: концепції, перспективи розвитку / В. В. Бездрабко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 6. – С. 165–182.
3. Бездрабко В. В. Сучасні інтерпретації традиційної концепції документознавства / В. В. Бездрабко // Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – С. 374–395.
4. Бездрабко В. В. К. Г. Мітяєв і становлення документознавства / В. В. Бездрабко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 1. – С. 8–21.
5. Кулєшов С. Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи / С. Г. Кулєшов. – К., 2000. – 162 с.
6. Кулєшов С. Г. Документознавство в системі наук документально-комунікативного циклу / С. Г. Кулєшов // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи : наук. доп. всеукр. конф. (19–20 листоп. 1996 р.). – К., 1997. – Ч. 2. – С. 37–41.
7. Кулєшов С. Г. Новий погляд на структуру документознавства / С. Г. Кулєшов // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 10. – С. 24–27.

8. Кушнарєнко Н. Н. Документоведєніє: Учєбн. / Н. Н. Кушнарєнко. – К. : Т-во «Знєння», КОО, 2001. – 460 с.
9. Нілова І. Документознавство як наукова дисципліна / І. Нілова // Вісник Книжкової палати. – 2005. – № 4. – С. 27–30.
10. Пєлєха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ю. І. Пєлєха, Н. О. Лємїш ; М-во освіти і науки України. – Вид. 2-є переробл. і допов. – К. : Лїра, 2009. – 434 с.
11. Слободяник М. С. Документологія: Зміст. Перспективи / М. С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 4–9.
12. Собчук В. С. Структура загального документознавства / В. С. Собчук // Зб. навч.-метод. матеріалів і наук. ст. іст. ф-ту / Волин. держ. ун-т ім. Лєсі Українки ; голов. ред. В. К. Баран. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 192–196.
13. Швєцова-Водка Г. Н. Общєя теорія докумєнта и книги : учеб. пособие / Г. Н. Швєцова-Водка. – М. : Рыбари ; К. : Знєння, 2009. – 488 с.

С. О. Глїбова,

*здобувач кафедри Міжнародних організації
та дипломатичної служби Інституту міжнародних
відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
службовець відділу міжнародного співробітництва
Державної міграційної служби України,
м. Київ, Україна*

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ

За даними міжнародної організації з дослідження культури, станом на 2013 р. налічувалося понад 450 інститутів культури. Якщо французькі, англійські та німецькі центри загальновідомі, то про роботу італійських інформації дуже мало, хоча їх зовнішньополітична активність досить помітна.

Серед українських науковців, які досліджують аспекти м'якої сили в дипломатичній практиці європейських держав варто виділити праці Кучмії О.П., Матвієнка В.М., Шинкаренка Т.І., Ковальчук Т.І. Виходячи з того, що в українській науковій думці увага до цієї теми зосереджена переважно на культурній політиці Франції, Німеччині, Великобританії та США, надзвичайно актуальним є дослідження особливостей діяльності інститутів культури Італії за кордоном.

Звичайно глобалізація міжнародних, в тому числі, культурних відносин вплинула на діяльність інститутів культури. Зменшення фінансування з боку держави призвело до появи нових акторів – фондів, через які почали фінансуватися деякі проекти. Тому поява «нових суб'єктів» культурної діяльності змусило інститути шукати шляхи розвитку та адаптуватись до нових відносин. Головною проблемою їх діяльності стала недостатність фінансування, і, як наслідок, закриття деяких установ. З метою оптимізації діяльності, Інститути культури деяких з них почали об'єднувати свої зусилля і розташовувати офіси в одному приміщенні. Це призвело до того, що інститути отримали певну автономію в своїй діяльності від уряду. Навіть більше, в тих питаннях які стосуються спільних європейських проектів, можна побачити об'єднані зусилля декількох країн. Найбільш ефективні проекти здійснюються у сфері кіно, дизайну, музики та моди. Загалом можна сказати, що незважаючи на те, що говорити про спільний «європейський інститут культури» ще рано, такі країни як Італія, Франція, Німеччина заявляють що їх національні культури є невід'ємною складовою та визначальною рисою європейської культури [2].

В цьому контексті надзвичайно ефективною виділяється діяльність Інститутів культури як головних інструментів культурної дипломатії, що проявляють свою діяльність не лише як центри поширення інформації та надання послуг, але й є осередком дослідження культури приймаючої країни. Інститути є тим місцем, де відбувається безпосередня взаємодія культури різних країн.

Діяльність інститутів культури Італії визначається законом № 401 від 22. 12. 1990 «Про реформування італійських Інститутів культури з метою поширення культури та італійської мови за кор-